

Tresty jsou tyto:

1. v prvním případě (§§ 231 a 232) 1—5 let; bylo-li se však v čase války ze zločinu tohoto velké škody obávati, 6—10letý žalář a při skutečně povstale škodě smrt zastřelením;

2. ve druhém případě (§§ 233 a 234): nenastala-li žádná škoda, žalář od 6 měsíců do 1 roku, v době války až do 5 let, event. i trest jako ad 1);

3. ve třetím případě (§§ 235 a 236): Při útěku vězňově, který nebyl úmyslně podporován 6 měsíců až 1 rok, při větší nebezpečnosti uprchlého zločince nebo při hrubším porušení povinnosti i trest do pěti let; při útěku vězňově, který byl podporován úmyslně, nastává konkurence deliktů, kterou trestati jest dle všeobecných zásad §§ 96 a 97;

4. ve čtvrtém případě (§§ 237 a 238): nebylo-li úmyslně zločinu zabráněno nebo při spoluvinně, jakož i při přechovávání zločince jest trestem dle § 519 žalář od 6 měsíců do 1 roku event. do 5 let a pro zúmyslné neodstranění nebezpečí trest jako v případě ad 1 uvedeném; ve všech ostatních případech těžký žalář od 1 6 měsíců a žalář od 6 měsíců do 1 roku tehdy, když stráž při tom spolupůsobila;

5. pátý případ (§§ 239 a 240) trestá se žalářem od 6 měsíců do 1 roku a při škodě skutečně vzešlé až do 5 let v čas války, kde zločin spáchán byl před tváří nepřítele, nastupuje trest jako v případě ad 1.

IV. Přechin porušení povinností ve službě strážní.

Zde rozeznává voj. trest. zákon dva případy:

1. Porušení povinnosti se strany velitelů stráže, z něhož značná škoda ani nevzešla ani nehrozila, trestá se — spočívá-li na pouhé nedbalosti, vězením od jednoho do 3 měsíců, v opačném případě však tuhým vězením od 1—3 měsíců a dle okolností i trestem až šestiměsíčního vězení (§ 241).

2. Jinaké porušení povinnosti, zvláště útek vězně zaviněný pouhým nedopatřením nebo nedbalostí, při čemž vězeň nebyl odsouzen pro zločin, nýbrž jen pro jiný, méně trestný skutek, trestá se vězením od 8 dní do 1 měsíce a dle okolností i vězením tříměsíčním.

Stráž finanční.

I. Podstata a význam.

Někdejší stráž pohraničná měla za úkol na očích míti podloudnictví a hranice země před podezřelými osobami, sběhy a vystěhovalci. Stráž pohraničná rozdělena byla v jednotlivé setniny a v obor působnosti její spadala též povinnost přispívati úřadům, jimž příslušelo bdíti nad veřejnou bezpečností.

Kromě stráže pohraničné byla v působnosti ještě stráž důchodková, která jako další úkol měla odkrývatí přestupky důchodkové a napomáhati při potrestání jich. Dekretem dv. kanceláře ze dne 21. dubna 1843 č. 44, sb. pol. zák. sv. 71 a po nejvyšším rozhodnutí ze dne 22. prosince 1842 sloučeny byly oba tyto dosud rozdělené ústavy strážní ve stráž finanční. Stráž finanční jest sbor vojensky organisovaný, pro nějž vydána byla zvláštní služební instrukce dekretem dv. kanc. ze dne 21. dubna 1843 č. 14.831 (str. 119 sb. zák. pol. sv. 71); tato služební instrukce obsahuje zásady o výkonu služby, práv a povinností zřízenců a o služebním jich svazku, jakož i jinaké instrukce pro strážni tuto.

II. Příslušnost.

Stráž finanční povolána jest

1. činiti přítrž podloudnictví a přestupkům předpisů důchodkových;
2. odhalovati spáchané přestupky stran a nesprávné jednání (úkony) úřadů a zřízenců;
3. napomáhati výkonným úřadům při jich úředních jednáních;
4. zadržeti podezřelé osoby, které nemohou se vykázati potřebnými doklady, aby se nedostaly do země;
5. zameziti útěk sběhů a neoprávněných vystěhovalců nebo jinakých osob nemajících práva opustiti mocnářství.

Ježto však dle čl. 4 odst. 3 st. zák. ze dne 21. prosince 1867 č. 64 ř. z. každému dovoleno jest do ciziny se vystěhovati, pokud branné povinnosti dosti učinil, má právo stráž finanční zadržeti jen osoby branné povinnosti posud podléhající.

6. Stráž finanční má býti v obvodu jí přikázaném na předběžné vyzvání povolaných k tomů úřadů nápomocna v určitých zákonem vyznačených případech, pokud jedná se o opatření veřejné bezpečnosti se dotýkající.

III. Organisa ce.

Stráž finanční podřízena jest úřadům finančním; i jest obvod finančních úřadů zemských rozdělen v okresy kontrolní (jichž jest celkem 491), kteréž opětne rozpadají se v oddělení stráže finanční (těch jest v celku 1847). V pohraničných okresích Čech, Haliče, Tyrol a Vorarlberku zřízeny jsou sekce stráže finanční (celkově 27), v Přímoří a v Dalmácii jsou oddělení stráže finanční, kteráž konají službu svou po ochozních lodích a člunech.

Stráž finanční v širším slova smyslu sestává ze sboru úřednického a z mužstva; sbor úřednický tvoří vrchní komisaři I. třídy (VIII. tř. hodn.), vrchní komisaři II. třídy (IX. tř. hodn.) a komisaři (X. tř. hodn.). Komisaři vrchní I. třídy fungují buď jako správci oddělení, nebo jako správci důležitějších okresů kontrolních v tuzemsku. Správa ostatních kontrolních okresů svěřena jest vrchním komisařům třídy II. a komisařům. Z vrchních inspektorů, kterým svěřena jest inspekce při zemských finančních úřadech, může ministerstvo financí některé zařaditi do VII. třídy hodnostní. Tito zovou se pak vrchní inspektoři I. třídy, ostatní vrchní inspektoři II. třídy (vým. min. fin. ze dne 28. července 1895). Mužstvo (jinak: stráž finanční v užším slova smyslu) skládá se z dozorců (Aufseher), naddozorců a respicientů. K mužstvu přijímají se jen bezúhonní, svobodní rakouští občané státní, aspoň 19 let staří a nepřekročivší 30. rok svého věku, pokud odbyli obecnou školu.

Mužstvu dostává se denní mzdy; dozorce má 1 zl. 10 kr., naddozorce 1 zl. 35 kr. a respicient 1 zl. 65 kr. Vedle toho poskytují se mužstvu pětileté přídavky, příspěvek na oděv, relutum za peřiny, paušál za náboj a konečně stravné a cestovné. Stráž finanční nosí předepsaný stejnokroj a opatřena jest zbraní (šavlí a střelnou zbraní). Zbraně užití smí jen v nutné obraně nebo klade-li se jí násilný odpor, a pak při svých služebních úkonech.

IV. Služební úkony.

1. Stráž finanční povinna jest pečlivě střežiti hranice, činiti pochůzky ve dne i v noci;

2. dle daných předpisů míti dozor nad obchodníky a živnostníky jakož i gruntovníky, kteří při provozování svém podléhají podle platných předpisů zvláštnímu dohledu na ochranu důchodků státních;

3. prohledati dům stran, pokud k tomu splní se podmínky zákonem vyznačené;

4. prošetřovati a střežiti obchodní sprostředkovatele, nakladatele a prodavače ustanovené ku prodeji předmětů státního monopolu;

5. ostříhati mostů, převozu a přístavišť;

6. kontrolovati úřední jednání výkonných úřadů;

7. na požádání napomáhati úředníkům důchodkovým v jich úředních úkonech;

8. prozkoumávati, přejímati přihlášení daně potravní, vyměřovati poplatky daně potravní a kontrolovati jich vybírání;

9. předsebráti úkony spojené se službou po boku jiných úřadů, jako: střežiti úřední hranice, činiti opatření, jimiž podmíněny jsou úřední úkony důchodkového úřadu, na př. odvažovati, odpočítávati a odměřovati předměty dávkami stížené nebo dozoru podléhající, vyšetřovati obsah nádob se zbožím, dávati úřední uzavírku a pod., nebo pomáhati při výkonu těchto opatření; dále provázeti předměty dávkami stížené nebo podrobené dozoru důchodkového úřadu na místo jich určení, konečně vypomáhati při písemnostech důchodkovým úřadům a vrchním komisařům stráže finanční.

V. Poměry právní.

Mužstvo stráže finanční nemá stálého místa a to od dozorce až včetně k vrchnímu komisaři; ve věcech civilních i trestních podléhá pravomoci onoho soudu, ku kterému přináležejí po osobní své vlastnosti. Za bydliště stráže finanční míti jest stanovisko jí přikázané. Úředníkům stráže finanční dovoleno jest oženiti se za předpisů stanovených vůbec pro úředníky státní. Mužstvo nesmí vstoupiti v manželství bez výslovného dovolení finančního úřadu zemského; kdož by bez tohoto dovolení uzavřeli sňatek manželský, pozbývají místa.

Povolení ku sňatku lze pouze oněm uděliti, kteří do stráže finanční trvale přijati byli, kteří konají uspokojivě službu a jichž nevěsta jest pověsti bezúhonná. Jsou-li tu tyto podmínky, jest povolení uděliti a sice:

1. každému respicientu;

2. vrchním dozorcům a dozorcům, kteří třicátý rok svého věku dokonali, ve sboru finanční stráže nejméně 10 let slouží a zkoušku pro nejbližší vyšší hodnost předepsanou s dobrým prospěchem odbyli. Ve správním obvodu zemského úřadu finančního může počet ženatých obnáseti při vrchních dozorcích $\frac{4}{10}$ a při dozorcích $\frac{1}{10}$ všech systemisovaných míst těchto kategorií.

VI. Zvláštní ustanovení o službě celní.

1. Co do organisace úřadů celních a střežení hranic zavedena u nás na zkoušku zařízení německé celní jednoty; na to zřízení byli na základě nejv. rozhodnutí ze dne 25. března 1857 výnosem min. fin. ze dne 30. října 1858 č. 5503 (č. 195 ř. z.) ve finančních okresích pohraničné německé jednoty celní »pohraniční inspektoři« ku správě celnictví a k samotnému vedení dozoru na hranicích a pro finanční stráž v okresích těchto vydány zvláštní služební předpisy. Po rozmanitých reorganisacích úřadů finančních i stráže finanční oddělena opět správa celnictví od strážní služby pohraničné (výn. min. fin. ze dne 28. ledna 1883

č. 2822, č. 14 ř. z.), tak že nyní svěřena jest kontrola nad celní správou správním úřadům finančním, kontrolu pak nad službou stráže finanční podél čáry celní vykonávají vrchní komisaři stráže finanční (odboroví správcové).

2. Ústava a služební předpisy stráže finanční stanoví poměr, v jakém jsou k ní výkonné celní úřady, a oprávnění, jaká jsou zřízencům stráže finanční vůči oněm úřadům propůjčena. Výkonné úřady mají se přesně držeti těchto předpisů jsouce povinny bez váhání nápomocny býti strážní finanční u výkonu jejich práv a v opatřování těžké a zodpovědné služby. Zřízenci stráže finanční mají právo kdykoli nahlížeti do úředních knih, vyhotovení nebo jinakých dokladů a úřady nesmějí žádati, aby jim byl udán důvod žádaného nahlédnutí. Zřízenci stráže finanční mohou též kdykoli naléhati na dodatečnou revisi zasílaného zboží nebo mohou označiti zboží, kteréž v jich přítomnosti podrobiti jest prohlídce úřadu celního. (§ 283 služeb. návodu k řádu cel. a monop.).

3. Stráž finanční oprávněna jest odebrati se na kteroukoli loď, jakmile se přiblížila k přístavu na vzdálenost zákonem stanovenou, a může žádati na kapitánu lodi opis manifestu lodního (dek. dv. kanc. ze dne 14. března 1836 č. 1566). Úředníci celní a zřízenci stráže finanční mají právo odebrati se na kteroukoli loď, která přibude do přístavu nebo rejdy nebo odtud odjíždí, nebo pluje po řekách nebo v průplavech, mohou tam prodlévati až do složení zboží nebo do odjezdu lodi, mají právo otevřítí a prohlížeti místnosti lodní, komory, skříně, balíky, vaky nebo jinaké nádoby; k tomu všemu přísluší jim právo i prve, než odevzdáno jest celní prohlášení, i později. (§ 43 ř. cel. a monop.) Stráž finanční může konečně až do odplutí lodi učiniti veškerá nutná opatření, aby se neoprávněným způsobem nesložilo nebo nenaložilo nějaké zboží, zejména je-li nutno žádati, aby zboží na lodi složené dodáno bylo v úřední uschování na pevnině (§ 46 řádu cel. a monop.).

4. Zřízencům stráže finanční dovoleno jest odebrati se do krámů nebo skladišť živnostníků zaměstnávajících se výrobou, přípravou, prodejem nebo dopravou zboží a to ve dne t. j. po východu slunce a před západem slunce, pokud se jim toho potřeba vidí, a mohou se tam zdržeti po čas jich vyřízení přiměřený. Avšak úředníci a zřízenci takoví musí býti opatřeni zvláštním písemným příkazem daným jim k tomu od okresního úřadu celního a to živnostníkům zvlášť označeným příkazem, kterýmž dlužno se ku přání živnostníků vykázati. Takovouto intervencí nesmí však býti rušeno pravidelné provozování živnosti. Kromě případů nutné prohlídky nesmí se žádati za otevření jmenovaných místností v době, kdy nebývají otevřeny při pravidelném provozování živnosti, jenom za tím účelem, aby do nich vkročiti mohl některý úředník důchodkový nebo zřízenec stráže finanční (§ 270 ř. cel. a monop.).

5. Snaží-li se nějaká osoba strážní finanční řádně vyzvaná zbýti se úředního úkonu útekem do nějaké budovy nebo do nějaké jiné uzavřené místnosti, může vůdce oddělení stráže finanční požadovati, aby dotyčná budova nebo místnost byla otevřena a oddělení do vnitř vpuštěno, by uprchlík a věci, které s sebou vzal, mohly býti zadržány a zákonnému šetření úřednímu podrobeny. Nebylo-li žádosti této vyhověno, jest povolati na pomoc úřad bezpečnostní, pokud se týká, představeného obce a otevřítí lze dotyčné místnosti u přítomnosti úředních osob k tomu určených. Dokud

se tak nestane, může stráž finanční přístup obsadit a učinit potřebná opatření, by uprchlík neunikl a věci u něho se nalézající odvečeny nebyly (§ 277 ř. cel. a monop.).

6. Osoby, u nichž se prohlídka koná, povinny jsou bez váhání otevřít zřízencům stráže finanční místnosti a nádoby chovající hledaný předmět, pokud jest znám, předložit veškerou zásobu zboží a osvědčiti (vykázati) příjem nebo původ zboží toho, pokud k tomu zákonem jsou vázány (§ 284 ř. cel. a monop.).

7. Oprávnění propůjčená stráži finanční v zájmu ostríhání obchodu platí nejen pro obvod celní, nýbrž i pro území ze svazku celního vyňatá, pokud jde o ony státní monopoly, které ve vyňatých částech jsou zavedeny (§ 441 ř. cel. a monop.).

8. Činí-li strany ústně statistická ohlášení, přijímají zřízenci stráže finanční udání o původu a určení zboží a předmětů, při dovozu též udání o bydlišti příjemcově, přesvědčují se o správnosti ohlášení případně i dalšími dotázkami, a doplňují tato data šetřením z povinnosti úřední konaným o druhu a množství zboží nebo předmětu, pokud jde pak o obchod zušlechťovací nebo správkový, nastává orgánům stráže finanční úloha vyšetřiti druh objednaného nebo provedeného zušlechtění nebo správký (opravy — viz § 22 nař. min. obch. a fin. ze dne 10. prosince 1890 č. 213 ř. z., vydané k zákonu ze dne 26. června 1890 č. 132 ř. z.).

Stroje hnací.

I. Pojem.

Stroje hnací jsou zařízení sloužící k tomu, aby jisté množství vody v pravidelném pohybu se udrželo a aby vody k živnostenským pracem vhodným a přiměřeným způsobem mohlo se užiti. Již od dob nejstarších používalo se hnacích strojů ku pohánění mlýnů, takže mlýnská produkce bez nich nebyla téměř možná; splavy, stavidla, mlýnské náhony byly podstatnou součástí hnacích strojů. Znenáhla však používalo se vodní síly též k jiným průmyslovým podnikům a zařízením, takže vznikly hnací stroje nejrozmanitějších druhů; stroje hnací mají zejména za účel trvale udržeti jisté množství vody k provozování podniku potřebné v určité výši a bývají tak zařízeny, aby potřebné množství vody bylo vždy pohotově.

Hnací stroje slouží nyní jednak k výrobě nejrůznějších produktů, jednak však též k čištění a odvádění různých odpadků, a užívá se jich nyní v nesčetných téměř odvětvích průmyslových, tak na př. v pivovarnictví, lihovarnictví, cukrovarnictví, ve sklárnách, prádelnách, koželužnách, barvírnách a pod. Mezi hnací stroje náleží též lodní mlýny, jež nejsou zřízeny na zvláštních náhonech, nýbrž jež do řeky bezprostředně zasahují, takže přirozená síla tekoucí vody mlýn v pohyb uvádí. — Výraz »hnací stroj« (Tribewerk) ve smyslu novějšího zákonodárství vyskytuje se teprve v letech čtyřicátých v tomto století a sice jako překlad francouzského »usine« (Bauwert str. 26); dříve mluvilo se všeobecně toliko o mlýnech (Mühle; srv. Peyrer, str. 249).

II. Zřízení strojů hnacích.

Ke zřízení hnacích strojů jest zapotřebí svolení příslušného politického úřadu, jelikož hnací stroje náleží k oněm zařízením a dílům, jež mohou míti vliv na povahu vody, na její tok nebo výšku vodního stavu anebo konečně mohou břehy ohrožovati. Tohoto povolení jest třeba netoliko při hnacích strojích ve vodách veřejných, nýbrž i ve vodách soukromých,